

ŞƏRQŞÜNASLIQ

UOT 821.222.1

FARSDİLLİ ƏDƏBİYYATDA İLK “YUSİF VƏ ZÜLEYXA”
MƏSNƏVİSİNİN QAYNAQLARI

Ş.A.ABDULLAYEVA

AMEA Nizami Gəncəvi ad. Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi
ashakhla@yahoo.com

“Yusif və Züleyxa” rəvayəti farsdilli ədəbiyyatda əsrlər boyu sevilən və çox işlənən mövzulardan biri olmuşdur. Bu mövzunun əsası Yusif peyğəmbərin həyat sərgüzəştli olub, “Tövrat”da “Yaradılış” kitabının 37-50-ci fəsillərində, daha sonra isə “Qurani-Kərim”in 12-ci surəsindən gəlmişdir. Rəvayətin ilkin variantı zaman keçdikcə müəyyən dəyişikliklərə uğramış, lakin əsas süjet və motivlər qorunub saxlanılmış və ədəbi əsərlərdə öz əksini tapmışdır. Farsdilli ədəbiyyatda bu mövzuda ilk əsər Əbülqasım Firdovsiyə aid edilən “Yusif və Züleyxa” məsnəvisi hesab olunur. Hazırkı məqalədə həmin məsnəvidəki bir sıra rəvayətlərin ilkin mənbəyi araşdırılır, həmçinin həmin rəvayətlər “Yusif” surəsinin təfsirləri ilə müqayisəli şəkildə təhlil olunur.

Açar sözlər: Yusif və Züleyxa, Firdovsi, ilkin qaynaqlar, təfsir, israiliyyat

“Yusif və Züleyxa” rəvayəti Azərbaycan, İran və Orta Asiya xalqlarının ortaq mirası olan farsdilli ədəbiyyatda əsrlər boyu sevilən və çox işlənən mövzulardan biri olmuşdur. Fars dilində ilk “Yusif və Züleyxa” məsnəvisi görkəmli fars şairi Əbülqasım Firdovsiyə (940-1025) aid edilən, lakin müəllifliyi hələ də mübahisəli olan məsnəvidir. Həmin məsnəvinin bəzi nüsxələrində daha əvvəl Əbülmüəyyəd Bəlxî (X əsr) və Bəxtiyari adlı iki şairin də “Yusif və Züleyxa” rəvayətini nəzmə çəkdiqləri qeyd olunmuşdur [7, 19]. Lakin bu əsərlər bu gün əldə olmadığı kimi, adları çəkilən müəlliflərin kimliyi də sual altındadır. Bəlxinin adına “Qabusnamə”, “Tarixi-Təbəristan” kimi əsərlərin müqəddiməsində rast gəlinir [19, 10]. Bəxtiyari haqqında isə heç bir mövcud təzkirə və ya digər ilkin qaynaqlarda məlumat yoxdur. Belə bir şairin mövcudluğu yalnız Firdovsiyə aid edilən “Yusif və Züleyxa” məsnəvisinin bəzi nüsxələrinin əvvəlində gəlmiş hissədən anlaşılır [7, 19-20]. Bu səbəbdən, bu gün fars dilində mövcud “Yusif və Züleyxa” məsnəvilərinin ilki Firdovsiyə aid edilən məsnəvi qəbul edilir [18]. Lakin qeyd olunduğu kimi, əsərin Firdovsiyə aidliyi mübahisəlidir. Bir çox alimlər, o cümlədən Herman Ete (1844-1917) [7, s.iii], Edvard Braun

(1862-1926) [6, 131, 141] və başqaları [2, 363; 3, 143; 8, 281; 9, 124, 157] bu əsərin Firdovsi qələminə məxsus olduğunu qəbul etmişlər. Bununla yanaşı Hafiz Mahmud Xan Şirani (1880-1946) [15], Əbülhüseyn Zərrinkub (1922-1999) [14, 45], Zəbiulla Səfa (1911-1999) [16, 488-490], Müctəba Minovi (1903-1977) [22, 95] Yan Rıpkə (1886-1968) [10, 154, 157] və bir sıra digər alimlər tərəfindən bu məsələ şübhə ilə qarşılanmış, tədqiqatlar aparılmış, tutarlı dəlillərlə əsərin Firdovsiyə aidliyi rədd edilmişdir. Onu da qeyd edək ki, Nizami Əruzinin (XII əsr) Firdovsi dövrünə ən yaxın təzkirə olan “Çəhar məqalə”, eləcə də Dövlətşah Səmərqəndinin (XV əsr) “Təzkirətüş-şüəra” və Məhəmməd Övfinin (1171-1242) “Lübabül-əlbab” əsərində Firdovsinin belə bir əsərindən söz edilmir. İlk dəfə təzkirəçilərdən Lütfuli bəy Azər (1722-1780) öz “Atəş-kədə”sində, ondan sonra Rzaqulu xan Hidayət (1800-1871) “Məcməül-füsəha” əsərində və hind alimi Mövləvi Ağa Əhməd Əli (1839-1873) “Həft asiman” təzkirəsində Firdovsinin mütəqarib bəhrində “Yusif və Züleyxa” məsnəvisi nəzmə çəkməsindən bəhs etmişlər [11, 94-95; 20, 16; 23, 1422]. Anlaşıldığı kimi, şairin özü və “Şahnamə”si haqqında geniş məlumat verilmiş XI-XVII əsr təzkirələrində onun qələmindən çıxmış “Yusif və Züleyxa” əsərinin mövcudluğu haqqında bir məlumat verilmir. Bununla yanaşı, “Yusif və Züleyxa” məsnəvisinin dil özəllikləri baxımından Samanilər dövrü farscasından və üslubunun “Şahnamə”dən çox fərqli olması əsərin Firdovsiyə aid olmamasına şübhə buraxmamaqdadır” [4, 127].

“Yusif və Züleyxa” məsnəvisi “Şahnamə” kimi mütəqarib bəhrində nəzmə çəkilmişdir. Müəllif əsəri klassik ədəbi ənənələrə xas olan üslubda – minacat və Peyğəmbərin nəti ilə başlayır. Daha sonra Allahın göndərdiyi peyğəmbərlərin çəkdiyi əzab-əziyyətlərdən bəhs edilir və “Yusif” surəsinin nazil olma səbəbi nəql olunur. Dastanın əsas hissəsi Hz.İshaqın ailəsinin təqdimi ilə başlanır. Şair Yaqub və Esavın düşmənçilik əhvalatını, Yaqubun başına gələnləri nəql edir və Yusif peyğəmbərin həyat sərgüzəştinin şərhinə keçir.

Əsər boyu şair əsas süjet, eləcə də əlavə epizodların bəyanı üçün Quran ayələrinə, müxtəlif hekayət və qissələrə, hədis və təfsirlərə müraciət edərək, onları gözəl bədii təsvirlərlə bəzəmişdir. Ümumiyyətlə, şair yeni bölümlərin bir çoxunu “چنین خواندم از نامه کردگار” cümləsi ilə başlayaraq, bu əhvalatı Yaradanın kitabından – Qurandan oxuduğunu bildirir [18, 241, 245, 268 və b.]. Müəllif hətta bəzən müəyyən ibarələri ya Quranda səsləndiyi kimi, yaxud da müvafiq cümlənin tərcüməsi kimi verir. Məsələn, Qardaşlar Kənanə çatanda Yaqub oğulları arasında Yəhudanı və Binyamini görmədikdə narahat olur və oğlanlarından nə baş verdiyini soruşur. Şəmun başlarına gələn əhvalatı danışır. Yaqub ah-zar edərək əziz övladlarını itirdiyini, lakin çarəsinin yalnız səbr və Allaha təvəkküldə olduğunu deyir. Burada şair “Yusif” surəsinin 18-ci ayəsindən “gözəl səbr” ibarəsinə işarə edir:

سوی صبر کوشم کثیر و قلیل
که گفتست یزدان فصبر جمیل

[18, 283]

(Az, ya çox, səbr etməyə çalışım; Çünki Allah /belə/ buyurmuşdur: “Fə-sabrun cəmilun”)

Misirli qadınların məclisdə Yusifi görərkən: “Bu ki, insan deyil, yer üzündə mələkdir” demələri isə “Yusif” surəsinin 31-ci ayəsi ilə səsləşir:

چو گشتند با خجلت و شرم جفت
زبانشان همه حاش الله گفت
که این نیست از گوهر آدمی
فرشته است پیدا شده بر زمی

[18, 185]

(/Yusif görüncə/ utanıb, xəcalət çəkdilər; Hər biri: “Allah qorusun”, - dedi.
/Dedilər/ ki, bu, insan deyil, yerə enmiş mələkdir)

Hz.Yusifin qadınların nəfs və istəklərinin qurbanı olmaqdan və günaha batmaqdan, zindanı özünə daha doğru yer hesab etməsi “Yusif” surəsinin 33-cü ayəsi ilə səsləşir: “(Yusuf) dedi: “Ey Rəbbim! Mənim üçün zindan bunların məni sövq etdikləri işi görməkdən daha xoşdur...”:

همی گفت یوسف که زندان رواست
دل را سوی بند و زندان هماست

[18, 189]

(Yusif deyirdi ki, zindan /mənə daha/ müsaidir; Ürəyim qandal və zindana daha yatqındır)

Məsnəvidə Tövrətin də təsiri açıq-aşkar özünü göstərir. Əsərin əsas hissəsi Tövrətdə “Yaradılış” kitabının 27-ci bölümündə olduğu kimi, İshaqın oğullarının əhvalatı ilə başlayır. Həmçinin, Tövrətdə olduğu kimi, Firdovsiyə aid edilən “Yusif və Züleyxa” məsnəvisində də Yusifin qardaşlarının hər birinin adına rast gəlinir. Yəhudi midraşları və təfsirlərdə Misirə gedən yolda Yusifin anasının qəbrini ziyarəti haqqında rəvayət nəql olunmuşdur. “Sefer ha-yaşar”a görə, Yusifi qul olaraq Misirə apararkən, Rəhilə basdırılan yerdən keçirmişlər. Yusif anasının qəbrinə doğru qaçaraq, qəbrin üzərinə yıxılır və: “Ana, bax, oğlun qul kimi satılır və ona rəhm edəcək kimsə yoxdur”, - deyir. Yusifin sözlərinə cavab olaraq, torpaq altından Rəhilənin səsi gəlir, oğluna dözümlü olmağı, hər çətinliyində Allaha ümid bağlamağı tövsiyə edir. İsmaililərdən biri Yusifi qəbir üstündən sürüyüb aparmağa çalışır, Yusif ağlayaraq onu atasının yanına aparmasını xahiş edir. Bunu eşidən ismaili onu döyür. Allah Yusifin bu vəziyyətini görüb, onları cəzalandırır, birdən hava qaralır, güclü külək əsir, karvan əhli hara gedəcəklərini bilmirlər... Bunun səbəbinin Yusifin xətrinə dəydikləri olduğunu anlayıb, ondan əfv diləyirlər və yalnız Yusif onları bağışladıqdan sonra hava sakitləşir [5, 123, 124]. Eyni rəvayətə “Təfsiri-Təbəri”də də rast gəlik [12, 772]. Daha bir təfsirə görə, döyüldükdən sonra Yusif üzünü Allaha tutaraq elə yanıqlı ağlayır ki, Cəbrayıl onun yanına enərək: “Sus, səmadakı mələkləri ağlatdın. İstəyirsənsə yerin üstünü altına çevirim”, - deyir. Yusif razı olmur, Cəbrayıl qanadını yerə vurduğu anda ətraf qaranlığa düşür, toz qalxır və günəş tutulur [24, 26].

“Yusif və Züleyxa” məsnəvisində də eyni rəvayətə rast gəlik. Qardaşları ilə vidalaşan Yusif karvana qoşulub Misirə doğru yola düzəlir. Malik Yusif qaçmasının

deyə, bir qara qulu ona nəzarətçi təyin edir. Karvan Yusifin anasının qəbri yanından keçərkən, Yusif özünü qəbir üstə ataraq, başına gələnləri danışır:

آیا مادر آگه نئی از پسر
که او را پس از تو چه آمد بسر
...مرا بی تو شوریده شد روزگار
در ختم بجای گل آورد خار

[18, 107, 108]

(Ana, oğlundan xəbərsizsən, /bilmirsən/ ki, səndən sonra onun başına nələr gəldi;

Sənsiz mənim ömrüm pərişan oldu, /bəxt/ ağacım gül əvəzinə tikan yetişdirdi).

Yusifin nəzarətdə saxlayan qara qul onun yoxluğunu hiss edib axtarmağa başlayır və anasının qəbri üstündə tapdığı Yusifi döyür. Onun bu əməlinə görə Allahın qəzəbi karvan əhlini tufan və ildırımla qarşılaşdırır. Karvan əhli nə qədər ah-zar, dua edirlərsə, faydası olmur. Malik aralarında günahkar olub-olmadığını soruşur və bu bəlanın sovuşması üçün həmin şəxs tez tövbə etməsini istəyir. Qara qul öz günahını boynuna alır və Yusifi döydüyünü bildirir. Malik onu Yusifin yanına aparır, Yusif qulu bağışlayır və o an hava düzəlir. Qara qul isə Yusifin duası ilə ağarır ki, bu epizod şair tərəfindən rəvayətə əlavə edilmişdir.

Təfsirlərdə Yusifin bibisi tərəfindən oğurluqda ittiham edilməsi haqqında bir rəvayət nəql olunur. Yaqub peyğəmbərin xahişi ilə bacısı Yusifi böyüdür, Yaqub bir gün Yusifi artıq öz yanına aparmaq istədikdə isə, atası İshaq peyğəmbərdən miras qalmış kəməri köynəyin altından yavaşca Yusifin belinə bağlayır və deyir ki, Yusif onu oğurlayıb. Yəhudi qanunlarına görə, oğurluq edən kəs bir neçə il, bəzi mənbələrə görə isə mal sahibi ölənədək onun yanında qul qalmalı olduğu üçüç bibisi bir müddət daha Yusifi yanında saxlaya bilər [13, 313, 373, 374; 17, 160, 161; 21, 492].

Məsnəvidə oğurluqda ittiham olunan qardaşları şahın hüzuruna gətirirlər və Yusif onları şahın qonaqpərvərliyi və səxavəti müqabilində belə iyrənc hərəkətlərinə görə məzəmmət edir. Qardaşlar eşitdiklərindən çox narahat olurlar və şaha Binyaminin xəyanət etdiyini, onun doğma qardaşı Yusifin də oğru olduğunu söyləyirlər:

گر او کرد دزدی نباشد شگفت
که او خوی دیگر برادر گرفت
برادرش یوسف همن داشت راه
هم او را در افتاده بدان گناه
نیاکان مارا کمر بد یکی
بر آن برنشانده گهر اندکی
بدزدید یوسف مر او را بدست
بنادانی اندر میانش بیست

[18, 270]

(Əgər o, oğurluq edibsə, təəccüblü deyil; Çünki o, digər qardaşının əxlaqını götürüb.

Qardaşı Yusif də o yolun /yolçusu/ idi; O da bu günaha batmışdı.
Əcdadımızın bir kəməri vardı /ki/, üzərinə ləl-cəvahirat həkk olunmuşdu.
Yusif onu öz əlləriylə oğurlayaraq, nadanlıqdan belinə bağlamışdı)

Yusif quyuya atılarkən Allah tərəfindən Cəbrayılın onun köməyinə göndərilməsi Cərir Təbərinin (839-923) təfsirində geniş nəql olunmuşdur [12, 769]. “Yusif və Züleyxa” məsnəvisinin müəllifi də bu rəvayəti eynilə “Təfsiri-Təbəri”də olduğu kimi nəql etmiş, onu obrazlı ifadələrlə zənginləşdirmişdir:

خدای جهان حی دادار فرد
سوی جبرئیل امین وحی کرد
که این بنده را اندرین قعر چاه
بپرهیز و از آب دارش نگاه

[18, 75]

(Həyy (həmişə mövcud olan), insanları /ədalətlə/ təmin edən cahən Xudası, Cəbrayıla vəhy göndərdi

Ki, bu bəndədən bu quyuyu dibində muğayət ol və onu sudan qoru)

Şair bəzən əsərdə bir sıra digər mənbələrdən, əsasən də, Yəmən yəhudisi, Hz.Ömər zamanında islamı qəbul edərək dövrünün məşhur israiliyyat rəvayətlərindən olan Kəəb əl-Əhbarın (vəf.1254, ya 1257) rəvayətlərindən istifadə etdiyini bildirir:

همی کعب احبار گوید نخست
روایت من از کعب دارم درست

[18, 119]

(İlk /bunu/ Kəəb Əhbar deyir; Mən rəvayəti birbaşa Kəəbdən götürmüşəm)

Firdovsiyə aid edilən “Yusif və Züleyxa” məsnəvisindən misal gətirdiyimiz rəvayətlərdən anlaşıldığı kimi, şair əsəri nəzmə çəkərkən, Quran, Tövrat, təfsirlər, eləcə də israiliyyatdan – yəhudi-xristian qaynaqlı rəvayətlərdən istifadə etmişdir. Əsas süjet xəttindən kənara çıxan, lakin bilavasitə Yusif peyğəmbərin başına gələnələrlə əlaqəli olan – Yaqubun canavarla söhbəti, Yusifin anasının qəbrini ziyarəti, bibisi tərəfindən oğurluqda ittiham edilməsi, Şəmunun qardaşlarına öz dillərində onu ram edən şəxsin Yaqub nəslindən olduğunu deməsi və s. epizodlar Əli ibn İbrahim Quminin (vəf. 919), Cərir Təbərinin, Xacə Abdullah Ənsarinin (1006-1089) təfsirlərindən, eləcə də yəhudi midraşları və israiliyyatdan götürülmüş, şair bəzən öz bədii təxəyyülünə uyğun cüzi dəyişiklik və əlavələrlə həmin rəvayətləri yenidən işləyərək, onlara yeni ruh bəxş etmişdir. Müəllifi dəqiq məlum olmayan bu əsərin ədəbi baxımdan zəif olmasına baxmayaraq, onu farsdilli ədəbiyyatda ilk “Yusif və Züleyxa” əsəri kimi, eləcə də çox sayda israiliyyat və təfsirlərdəki rəvayətləri özündə cəm etməsi səbəbindən dəyərli mənbə hesab etmək olar.

ƏDƏBİYYAT

1. Qurani-Kərim. Azərbaycan dilinə tərcümə edənlər: Akad. Z.M. Bünyadov və V.M.Məmmədəliyev. Bakı: Olimp, 1998, 552 s
2. Kocatürk V.M. Türk edebiyatı tarihi. Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1964, 856 s.

3. Köprülü F. Türk edebiyatı tarihi. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1980, 440 s.
4. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Cilt 13: Fıkıh-Gelenek. Ankara: TDV, 1996, 16555 s.
5. Book of Yasher. Referred to in Joshua and Second Samuel. Faithfully translated from the original Hebrew into English. Salt Lake City: Published by J.H.Parry & Company, 1887, 254 p.
6. Browne Edward Granville. A Literary History of Persia, Volume II: From Firdawsi to Saadi. London: T.Fisher Unwin, 1906, 568 p.
7. Yusuf And Zalikha by Firdawsi of Tus. Edited from the manuscripts in The Bodleian Library, The British Museum, And The Library of The Royal Asiatic Society, And The Two Lithographed Texts of Teheran and Luchnow by Hermann Ethe. Oxford: Clarendon Press, 1908, 376 p.
8. Брагинский И.С. Из истории персидской и таджикской литератур. Избранные работы. Москва: Наука, 1972, 522 с.
9. Крымский А.Е. История Персии, ее литературы и дервишеской теософии. Том 3. Москва: Тип. "Красного календаря" А. Гатцука, 1914-1917, 468 с.
10. Рипка Я. История персидской и таджикской литературы. Пер. с чешского И.С. Брагинский. Москва: Прогресс, 1970, 440 с.
11. بیگدلی، لطفعلی بیگ آذر، آتشکده. نیمه اول. مقدمه، فهرست و تعلیقات: سید جعفر شهیدی. تهران: محمدعلی علمی، ۱۳۳۷، ص ۶۴۲
12. ترجمه تفسیر طبری. مجلد سوم از هفت مجلد. بتصحیح و اهتمام حبیب یغمایی. تهران: انتشارات توس، ۱۳۵۶، ص ۵۴۸ تا ۸۲۲
13. تفسیر جامع: جمع آوری شده از تفسیر عیاشی و تفسیر منسوب به امام (ع) و کتب اخبار معتبره. به انضمام ترجمه تفسیر علی بن ابراهیم قمی. بقلم حاج سید ابراهیم بروجردی. تهران: انتشارات کتابخانه صدر، بی تا، ص ۴۸۶
14. زرین کوب، عبدالحسین. با کاروان حله. تهران: انتشارات علمی، ۱۳۷۸، ص ۴۷۵
15. شیرانی، حافظ محمودخان. یوسف و زلیخای فردوسی. مترجم: شهریار نقوی. مجله سیمرخ، آبان ۱۳۵۵، شماره ۳، صص ۴۴-۱۴
16. صفا، ذبیح الله. تاریخ ادبیات در ایران. در ۵ جلد، جلد اول. تهران: فردوس، ۱۳۷۱، ص ۷۱۸
17. طبری، محمد بن جریر. تاریخ الامم و الملوک تاریخ. ترجمه ابوالقاسم پاینده. جلد ۱. تهران، ۱۳۵۲، ص ۲۳۹
18. فردوسی. یوسف و زلیخا. به تصحیح و خط مرحوم آقا میرزا محمود ادیب شیرازی طاب ثراه. بمبئی: مطبعه مظفری، ۱۳۴۹، ص ۳۴۷
19. قزوینی، محمد. بیست مقاله. جلد دوم. تهران: کتابفروشی ابن سینا، ۱۳۳۲، ص ۳۶۹
20. مولوی، آغا احمدعلی احمد. هفت آسمان: در تحقیق مثنوی و تعریف مثنوی گوینان فرسی. کلکته: مطبع بیست مشن پریس، ۱۸۷۳، ص ۱۷۶
21. میبدی، احمد بن محمد. کشف الاسرار و عدة الابرار، تفسیر ادبی عرفانی خواجه عبدالله انصاری. در دو جلد، جلد اول. تهران: اقبال، ۱۳۶۹، ص ۵۸۲
22. مینوی، مجتبی. فردوسی و شعر او. تهران: انتشارات کتابفروشی دهخدا، ۱۳۵۴، ص ۲۴۶
23. هدایت، رضاقلی خان. مجمع الفصحا. جلد ۱، بخش ۲. تهران: امیر کبیر، ۱۳۸۱، ص ۷۲۷ تا ۱۶۶۲
24. یوسف و زلیخا. از تفسیر فارسی تربت جام. به کوشش دکتر پرویز ناتل خانلری. تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۵، ص ۷۶

ИСТОЧНИКИ ПЕРВОЙ ПОЭМЫ «ЙУСУФ И ЗУЛЕЙХА» В ПЕРСОЯЗЫЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Ш.А.АБДУЛЛАЕВА

РЕЗЮМЕ

Легенда о Йусуфе и Зулейхе на протяжении столетий являлась одной из широко используемых и любимых тем в персоязычной литературе. Эта легенда берет свои истоки из истории об Иосифе Прекрасном в главах 37-50 «Бе-решит» в Торе и в 12-й суре Священного Корана. Со временем первоначальная версия притчи подверглась изменениям, но основной сюжет и мотивы притчи были сохранены и отражены в литературных произведениях. Первым произведением на данную тему в персоязычной литературе считается поэма «Йусуф и Зулейха», приписываемый знаменитому персидскому поэту X-XI вв. Фирдоуси. В настоящей статье исследованы первоисточники притч, данных в указанной поэме. Также эти притчи анализируются в сравнении с комментариями на суру «Йусуф».

Ключевые слова: Йусуф и Зулейха, Фирдоуси, первоисточники, тафсир, истраилият

THE PRIMARY SOURCES OF THE FIRST YUSUF AND ZULEIKHA MASNAWI IN PERSIAN LITERATURE

Sh.A.ABDULLAYEVA

SUMMARY

The legend about Yusuf and Zulaikha was one of the commonly used and favorite themes in Persian literature. The basis of this theme was taken from the life story of Prophet Joseph, narrated in Torah (Genesis, 37-50) and the 12th surah of Holy Qur'an. With time, the original version of this parable, given in the sacred books, underwent changes. Though, the main motifs were preserved and reflected in literary works. The first Yusuf and Zuleikha poem in Persian literature is the masnawi attributed to Ferdowsi, the famous Iranian poet of the X-XI centuries. This paper dedicated to research of the primary sources of parables narrated in this masnawi. Also these parables are analyzed in comparison with the commentaries on the surah Yusuf.

Keywords: Yusuf and Zuleikha, Ferdowsi, primary sources, tafsir, isra`iliyyat